

MESTER

HÅNDVÆRKERFORENINGEN KØBENHAVN • MESTER • No 8

**BJØRN &
PETER**

KUNSTEREN OG
HÅNDVÆRKEREN

Kunstværker fra Bjørn og Peter

De 30 års samarbejde har ført til mange værker. Her er nogle eksempler:

H.M. Dronningens gravmæle | sarkofag til Hendes Majestæt Dronning Margrethe opsat i Roskilde Domkirke

Portparti til Christianskirken i Fredericia

Ars | Scientia | Iustitia | skulptur i Bronze der skal opstilles på Aarhus Institute of Advanced Studies, Aarhus Universitet – i skrivende stund på vej fra bronzestøber i Italien til Danmark

Treenigheden | Skyggen, rejsekammeraten og Improvisatoren | H. C. Andersen skulptur på Banegårdspladsen i Odense

Skulptur til Helligåndskirken i Flensborg

Bispebjerg Bakke, byggeri opført af Håndværkerforeningen København

TEKST PETER DJURUP
FOTO RICKY MOLLOY

MESTER møder to mestre på hver deres felt; billedhuggeren Bjørn Nørgaard og stukkatoren Peter Funder til en samtale om netop samarbejdet mellem kunstner og håndværker, og hvor grænsen går mellem de to fagligheder. De to har arbejdet tæt sammen i mange år. Det er blevet til en del kunstværker gennem årene, og når man sidder overfor de to herrer, er det tydeligt, at de kender hinanden godt.

"Du vil jo ikke have Nescafé, siger Peter Funder, med henvisning til, at Bjørn kun drikker espresso eller te, hvilket ikke lige kan frembringes denne dag på stukkatorværkstedet på Christianshavn.

30 års samarbejde

Overalt på værkstedet ligger der et tyndt lag af hvidt støv fra gipsarbejdet - alligevel er Bjørn Nørgaard mødt op i sort habit. Men Bjørn kender godt risikoen for gips på tøjet, når han besøger sin faste stukkator. De to har nemlig arbejdet sammen i snart 30 år. De mødte hinanden første gang i 1983, hvor Peter var i lære som stukkator, og var med til at udføre en udsmykning på Panum Institutet, som Bjørn havde skabt.

"Vores første rigtige fælles opgave var 'Mytternes genforening' i Helsingør i 1990. Siden slutningen af 90'erne har vi arbejdet fast sammen," siger Peter Funder, der ejer virksomheden sammen med sin bror Michael. De to brødre samarbejder tæt i løsningen af de fleste opgaver for Bjørn Nørgaard.

Erfaringsbaseret dialog

"Vi har fået en erfaringsbaseret dialog over årene. Når man arbejder sammen gennem mange år lærer man hinandens muligheder at kende, og Peter og Michael har lært at løse de ting idioten her finder på. Derfor bruger jeg typisk de samme håndværkere gennem lang tid," siger Bjørn Nørgaard, og suppleres af Peter:

"Det bliver lettere at samarbejde, når man som vi har kendt hinanden så længe. Og samtidig bliver resultaterne bedre, fordi vi kan holde fast i kvaliteten, og blive bedre til at finde ud af, hvad det er Bjørn vil have," siger Peter.

En stor del af de kunstværker Bjørn Nørgaard udfører, bliver til i samarbejde med mange forskellige håndværkere. Om det er gobelinerne på Christiansborg, H.M. Dronning Margrethes gravmæle eller lamperne og mange andre elementer af byggeriet Bispebjerg Bakke, så har der været håndværkere med. Det er ikke helt uden grund, at Bjørn Nørgaard er blevet udnævnt til Æreshåndværker af Håndværkerforeningen i 1998.

Bjørn & Peter

KUNSTEREN OG HÅNDVÆRKEREN

Har du nogensinde tænkt på, hvordan en bronzeskulptur eller for den sags skyld et værk som Dronningens gravmæle er blevet til? Bag hvert kunstværk ligger der ikke bare den enkelte kunstners ideer, men en lang proces, hvor kunstneren arbejder tæt sammen med håndværkere.

Langt fra idé til værk

At udvikle kunstværker kan være en langvarig proces. Fra idé til endelig udførelse kan der gå mange år. Og når Bjørn Nørgaard arbejder sammen med håndværkere som Peter Funder, er håndværkerne typisk med i hele forløbet fra tilbudsgivning til færdigt værk.

"Når jeg får en opgave hvor der indgår stukkatorarbejde, taler jeg med Peter om, hvordan den kan løses, hvad der skal til, hvor lang tid det tager, og dermed også hvad det skal koste. Mange gange får jeg et budget fra opdragsgiveren, og så må vi jo sammen finde ud af, hvad der kan lade sig gøre inden for det budget. Der er ikke forskel på Peters og min virksomhed.

Vi er selvstændige, som skal have det til at løbe rundt med de opgaver vi løser. Det skal kunne hænge sammen i sidste ende," siger Bjørn.

Hvis det er tale om skulpturer, der skal ende i bronze, skal der også tages bronzestøbere med på råd, og er det endelige materiale glas, er det glaspusteren, der skal med.

"Vi skal få enderne til at hænge sammen. Derfor er det vigtigt, at vi som stukkatorer kender processen hos eksempelvis bronzestøberne. Og jeg har gennem årene lært meget af at arbejde sammen med de bronzestøbere vi bruger, og vi har tæt samarbejde med dem, når vi er i gang med et projekt," siger Peter.

Processen tager selv sagt lang tid, så kan man aldrig blive utålmodig?

"Nej, egentlig ikke. Det er langvarige processer, men der sker jo noget nyt gennem hele forløbet, og fra vores side slipper vi jo projekterne, når vi har leveret formene til bronzestøberne," siger Peter Funder.

BJØRN NØRREGÅRD

W

Grænsen mellem kunst og håndværk

Når man som kunstner udvikler et værk, som i praksis skal udføres af andre, er det vigtigt at de håndværkere man bruger, forstår hvad man ønsker at få frembragt. Og der er ingen tvivl om, at man som stukkator indimellem skal være kreativ for at udføre Bjørn Nørgaards idéer. Men hvor går grænsen mellem kunstner og håndværker?

"For mig er der ingen tvivl. Vi er ikke de kreative. Vi udfører det, som Bjørn har udtænkt efter hans anvisninger. Det er selvfølgelig os, der er eksperter ud i hvad der kan lade sig gøre, og derfor kommer vi med forslag til, hvordan opgaven kan løses. Det ligger jo i vores håndværk. Fordelen ved at arbejde sammen med Bjørn er, at han har stor forståelse for håndværket, og derfor har vi altid en god løbende dialog fra begyndelsen til projektet er fuldført," siger Peter Funder.

På spørgsmålet om, hvorvidt Bjørn har ændret noget på en idé efter at Peter har arbejdet på den, lyder svaret med et smil.

"Nej. Men i øvrigt er vi alle skabende i kunsten og i håndværket, hver i vores fag. I sidste ende er det mit ansvar at værket bliver som jeg vil have det, da det er mig der har fået opgaven fra en kunde," siger Bjørn.

Hvem er Bjørn Nørgaard

Bjørn Nørgaard er billedhugger. Han var elev på Eks-skolen – Den eksperimenterende kunstscole, der blev stiftet af Poul Gernes og Troels Andersen i 1961. Oprindeligt blev han kendt for hesteslagtningen på en mark ved Kirke Hyllinge som protest mod Vietnamkrigen. Men han har siden fremstillet kunstværker som i dag kan ses både i Danmark og udlandet. Han har gennem sit virke arbejdet med flere former for kunst. Særligt med billedkunst og skulpturer, men også med gobeliner. Det er Bjørn der er ophavsmand til de 17 gobeliner på Christiansborg. De var en gave fra dansk erhvervsliv og en lang række fonde til Dronning Margrethe i anledning af hendes 50-års fødselsdag i 1990.

Bjørn Nørgaard har dertil været professor på Kunstakademiet, og har gennem hele sit virke kæmpet for kunstens vilkår. Han er ridder af Dannebrog og modtager af Eckersbergmedaljen samt Thorvaldsenmedaljen. Desuden udnævnt til æreshåndværker af Håndværkerforeningen København i 1998.

PETER FUNDER

Gammelt samarbejde

Det at billedhuggere og håndværkere arbejder sammen er en meget gammel tradition. I gamle dage hed dem, der lavede formene "gipse-re", og de blev uddannet samme sted som billedhuggerne. Arts and Crafts gik hånd i hånd. Det har Bjørn Nørgaard tidligere forsøgt at genetablere.

"Da jeg var professor på Kunstakademiet arbejdede jeg for at få oprettet figurhuggerskolen, hvor billedhuggere og håndværkere skulle uddannes sammen. I gamle dage var det faktisk lederen af Kunstakademiet, der godkendte svendeprøver for arkitekter og håndværkere, og jeg prøvede at få flere kulturministre til at etablere Figurhuggerskolen," fortæller Bjørn Nørgaard.

Det lykkedes, at få Brian Mikkelsen til at godkende en to-årig prøveperiode, i hans tid som kulturminister, men den blev ikke gjort permanent under Bertel Haarder som kulturminister.

"Jeg deltog i en debat på Folkemødet for nogle år siden med bl.a. Bertel Haarder og Pia Kjærsgaard. Der fandt jeg ud af, at Bertel ikke vidste, at Figurhuggerskolen var blevet nedlagt igen under ham, som minister," siger Bjørn Nørgaard.

Bedre kvalitet efterlyses

Bjørn Nørgaard har alle dage været fortalende for bedre forståelse for arbejdet mellem kunstnere og håndværkere. Og i det hele taget forståelse for, hvad der skal til for at bygge et hus, skabe et værk eller udvikle noget håndværksmæssigt.

"Erfaringsbaseret viden er efterhånden afskaffet i samfundet. Dem, der sidder og styrer offentlige udbud, er uden tvivl gode til Excelark og tal, men de ved ikke noget om processerne ved et byggeri, og hvad det kræver, når der skal udvikles noget nyt. Tidligere havde man en kongelig bygningsinspektør, der havde indsigt i håndværk og byggeri. Men den funktion er nu i udbud, og det er et problem, da det udelukkende kommer til at handle om pris frem for kontinuitet og erfaring, når noget skal bygges eller holdes vedlige. I mange offentlige byggerier tager man ikke højde for drift og vedligehold, og derfor ender bygninger med at forfalde indtil de bliver revet ned. Det giver jo ingen mening," lyder det fra Bjørn Nørgaard.

Og når man spørger Bjørn Nørgaard, hænger fokus på kvalitet i byggeriet og i kunsten tæt sammen med, at der er brug for flere dygtige håndværkere, og mere forståelse for hinandens fag.

"Håndværksuddannelserne skal også have et løft, og så bør man skabe et bedre samarbejde mellem eksempelvis arkitekter og håndværkere, så begge får bedre forståelse for hinandens faglighed. Alle vores store møbelarkitekter havde tidligere en håndværksmæssig uddannelse. Det bør nye arkitekter også have. Vi skal løfte håndværket, og give de unge lyst til at vælge en håndværksuddannelse," lyder det fra Bjørn Nørgaard.

Både Bjørn og Peter er også enige om, at der skal være bedre plads på håndværksuddannelserne til de unge, som har svært ved at læse og skrive.

"Som det er i dag, kommer man som håndværkerelev direkte fra folkeskolen til det første skoleforløb på teknisk skole, og hvis du ikke er glad for skolen, er det ikke vejen at gå. Der skal derfor være bedre muligheder for, at kommer ud på en byggeplads eller på et værksted og arbejde," siger Peter Funder.

Skulptur i flere stykker

Når man taler med de to herrer om håndværket, kunsten og samfundet er der ingen tvivl om den gensidige respekt og forståelse for forskellige fagligheder. Men selvom samarbejdet mellem de to er tæt, så er der en del af processen, som Bjørn nægter at deltage i.

"Ofte er en skulptur så stor, at vi bliver nødt til at skære Bjørns modeller i stykker før vi kan lave formene, som skal sendes til bronzestøberen. Det bryder Bjørn sig ikke om," siger Peter, og suppleres af Bjørn: "Jeg holder mig væk fra værkstedet, hvis de skal skære i lerskulpturen. Det kan jeg ikke lide at se."

Men han kan nu være helt rolig. Det er naturligvis ikke tilfældigt, hvordan en skulptur bliver skilt ad. Alle dele bliver minutiøst nummereret så der ikke er tvivl om, hvordan de skal samles igen, når de når frem til bestemmelsesstedet. Kunstværkerne ender altid som de skal. Og resultaterne taler for sig selv. Rundt omkring i Danmark kan man se mange værker fra Bjørn Nørgaards hånd med fingeraftryk af Peter Funder, og allerede til næste år har de to herrer et nyt projekt i støbeskeen.

SÅDAN BLIVER EN SKULPTUR TIL

Når Bjørn Nørgaard får en bestilling på en skulptur, går han i gang med at udtænke, hvordan den skal se ud. Idéen skal nogle gange godkendes af opdragsgiveren. Han udarbejder en skitse, som er grundlaget for det videre arbejde, hvor håndværkerne kommer ind i billedet.

Er arbejdet med en bronzeskulptur, så er både stukkatørerne Michael og Peter Funder, samt bronzestøberne enten i Danmark eller Italien, med i processen. Sammen med dem lægger Bjørn et budget, der tager højde for alt andet end opsætning og hvis der skal indgå vand – i eksempelvis et springvand – i det færdige kunstværk.

"Vand er ikke nemt at have med at gøre, så det må opdragsgiveren tage sig af," siger Bjørn Nørgaard.

For at kunne sætte en samlet pris på værket, skal både Peter Funder og bronzestøberne give en pris på, hvad det koster dem at udarbejde deres del af opgaven. Der er ofte et fast budget for en opgave, og derfor handler det om at finde ud af, hvordan opgaven kan løses inden for budgettet.

På baggrund af Bjørns idé og tegninger og modeller udarbejder Peter formen som bronzestøberne skal bruge til at støbe efter. Bjørn kommer typisk på værkstedet på Christianshavn mens gipsarbejdet er i gang. Formen er et 1 til 1 aftryk af det

endelige kunstværk, og når det er klart, sendes det til bronzestøberen. Bjørn Nørgaard har både en bronzestøber i Danmark og en i Italien, som han bruger fast.

Hos bronzestøberen bruges formen til at støbe efter. Her er Bjørn også med inden den endelige skulptur støbes. Han skal sikre, at alt bliver som det skal være. Men med den rigtige form kan det næppe gå galt i bronzestøberiet.

Når skulpturen er støbt, bliver den fragtet derhen, hvor den skal stilles op. Bjørn er altid med til opstillingen og selvfølgelig til afsløringen af værket.

BRDR.

F

FUNDER

MEDLEM AF
STUKKATØRLAUGET
I KØBENHAVN

&

HÅNDVÆRKER
FORENINGEN
KØB

Peter og Michael Funder driver virksomheden sammen fra et 1700-tals hus på Christianshavn

Hvem er Peter Funder

Peter Funder kommer fra en akademikerfamilie, men havde ikke lyst til at følge traditionen. Han ville hellere være håndværker, efter at have prøvet forskellige jobs. Et af dem var som konservatormedhjælper på Glyptoteket. Her blev han opmærksom på de mange forskellige muligheder inden for gipsarbejdet, og søgte læreplads som stukkator. Lærepladsen var hos Ove H. Svensson & Søn.

Efter endt læretid blev han selvstændig, og kastede sig ud i livet som håndværksmester med værksted i et 1700-tals hus på Christianshavn. Han fortsatte samarbejdet med Glyptoteket, med levering af gipsafstøbninger til deres museumsbutik. Peters bror Michael blev ligeledes udlært stukkator, hvorefter han købte halvdelen af virksomheden, som siden har heddet Brdr. Funder Stukkatorer ApS.

